

Cartea Iosua:
Etapă pregătitoare a istoriei mântuirii
Teză de doctorat
(Rezumat)

Cartea Iosua, biblia ebraică, textul biblic, istoria textului, traducere, comentariu, istorie, istoricitate, arheologie biblică, război sfânt, afierosire/afurisire, cucerirea Canaanului, istoria Israelului, violența în numele lui Dumnezeu, legământul sfânt, YHWH, Dumnezeul Israelului, inspirație biblică, mesajul textului, tradiție religioasă, bibliști, cercetări biblice.

Lucrarea de față încearcă să răspundă unei lacune din teologia biblică românească, anume lipsei unui comentariu biblic la cartea Iosua în limba română. Având un rol deosebit de important pentru iudaism, precum și o valoare tipologică nepuizabilă în tradiția Bisericii creștine, cartea Iosua reprezintă un text pe cât de complex în potențialul creativității spirituale, pe atât de dificil și de problematic pentru cititorul modern. Dezvăluind un Dumnezeu care-și îndeamnă credincioșii la război, care se mânie de neascultare și care pedepsește prin lapidare, un Dumnezeu care poruncește uciderea în masă a tuturor locuitorilor unei țări pentru a o da celor care-i sunt credincioși, un Dumnezeu care, chiar atunci când este ascultat, nu uită să amenințe, cartea Iosua pare pentru cititorul modern mai degrabă un scenariu desprins din programul unei grupări „extremiste” decât un text inspirat al Sfintei Scripturi. Și totuși, cartea Iosua este purtătoarea unui mesaj teologic, al unui mesaj pe care Biserica creștină a știut să-l prețuiască și să-l ofere credincioșilor săi ca bun spiritual. Deși descris ca un războinic de temut, Dumnezeul cărții Iosua nu este în fapt nimic mai mult decât protectorul poporului său într-o lume în care războiul reprezintă o realitate continuă, astfel încât această protecție nu poate fi percepută altfel decât prin intermediul caracterului războinic al zeului. De asemenea, cartea Iosua insistă pe faptul că numai fidelitatea și responsabilitatea omului față de îndatoririle luate în fața lui Dumnezeu (Legământul) reprezintă măsura experienței fidelității lui Dumnezeu față de promisiunile sale în fața omului. În felul acesta, departe de a prezenta un Dumnezeu despot, care-și bântuie și-și pedepsește supușii, cartea Iosua dezvăluie un Dumnezeu aflat într-o relație partenerială cu omul, ale cărui bine și împlinire sunt deziderate ale lui Dumnezeu însuși. Dumnezeul cărții Iosua nu este, astfel, nici războinicul și nici ucigașul canaanitilor, ci Dumnezeul fidel promisiunilor făcute poporului său și îndrumătorul acestuia spre împlinirea binelui celui mai înalt: oferirea unui spațiu existențial în forma unei țări îmbelșugate, care să asigure supraviețuirea poporului. Pe lângă un Dumnezeu fidel și protector, cartea Iosua oferă în figura personajului principal, anume Iosua, tipologia conducătorului ideal al poporului. Păstrându-și neîncetat cugetul la principiul spiritual al Torei și spada în mână pentru apărarea poporului, Iosua nu este altceva decât conducătorul dedicat binelui națiunii. Fără familie, fără viață personală, fără ambiții proprii, Iosua este garantul împlinirii Legii divine ca premisă a propășirii poporului. Purtând același nume ca și Mântuitorul (ebr. Iehoșua/Ieșua, gr. Iisus), Iosua devine în tradiția Bisericii figura tipologică a Acestuia. Acest fapt a generat dezvoltarea unei exegeze patristice de profunzime a cărții Iosua, în care cititorul/credinciosul este implicat în mod activ în acțiune, devenind parte a evenimentelor, luptător în războaiele de cucerire a Împărăției lui Dumnezeu într-un sine

eliberat de principiile răului – egoismul, lăcomia, autosatisfacția – și în care idolatria vechiului Canaan este înlocuită cu Legea veșnică a Dumnezeului Noului Israel.

Lucrarea de față încearcă să elucideze toate aceste aspecte, iar actualitatea ei este cu atât mai stringentă, cu cât lumea modernă resimte tot mai acut un val de religiozitate extremistă, în care violența la porunca și în numele lui Dumnezeu sunt constante îngrijorătoare.

Lucrarea debutează cu un studiu introductiv. Acesta abordează aspecte premergătoare lecturii precum: textul și istoria cărții, teologia cărții, aspecte problematice ale cărții, oferind cititorului atât un ghid condensat pentru lecturarea cărții, cât și o introducere în cea de-a doua parte a lucrării: *Traducere și Comentariu*.

Structura comentariului urmează o schemă clasică, ale cărei părți componente sunt traducerea textului în limba română, o scurtă analiză textuală, privirea de ansamblu asupra capitolului și comentariul verset cu verset. Textul tradus în limba română este textul masoretic ebraic (TM), redat de *Codex Leningradensis* și publicat de Societatea Biblică Germană (Deutsche Bibelgesellschaft) sub titlul *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, text păstrat în paginile lucrării alături de varianta românească. Textul Septuagintei (LXX – Ediția Ralph) reprezintă în lucrarea de față martorul textual de primă importanță și, dimpreună cu textul masoretic, oferă baza analizei textuale. Acolo unde comparația celor două mărturii textuale (TM și LXX) nu s-a dovedit suficientă pentru elucidarea unei probleme textuale, au fost folosite și alte traduceri și comentarii, în ordinea importanței lor: Targumele, Vulgata, Peshitta, Midrașurile, etc. Unde textul ebraic prezintă diferențe față de textul LXX, acestea au fost consemnate și analizate în secțiunea *Analiză textuală*. După o scurtă privire de ansamblu asupra fiecărui capitol, comentariul analizează textul verset cu verset. Metodologia comentariului este reprezentată de normele metodei istorico-critice,¹ iar scopul este, înainte de toate, stabilirea mesajului textului în ansamblul său. Dezvoltările, interpolările și interpretările ulterioare ale textelor sunt, de asemenea, consemnate, comentariul dorindu-se, în ansamblul său, o bază pentru dezvoltări hermeneutice actuale în spațiul teologiei biblice românești.

Totodată trebuie subliniat faptul că teologia biblică ortodoxă reprezintă, prin bogăția inepuizabilă a tezaurului exegezei patristice, mediul cel mai propice al receptării și popularizării metodei exegezei istorico-critice, precum și al rezultatelor acesteia, care, lipsită de coroana hermeneuticii spirituale, pe care o poate oferi tradiția patristică, nu poate fi altceva decât scolasticism lipsit de scop și de vitalitate.²

I Cartea Iosua: scurtă prezentare și problematizare

¹ Vezi: Constantin Oancea, „Exegeza istorico-critica si teologia biblica ortodoxa: o reevaluare,” *Revista Teologică*, 3/2007, 187–202; Wolfgang Richter, *Exegese als Literaturwissenschaft. Entwurf einer alttestamentlichen Literaturtheorie und Methodologie*, Göttingen 1971; Georg Fohrer, *Exegese des Alten Testaments: Einführung in die Methodik*, Heidelberg 1973; John H. Hayes (ed.), *Old Testament Form Criticism*, San Antonio 1974; Odil Hannes Steck, *Exegese des Alten Testaments. Leitfaden der Methodik*¹⁴, Neukirchen-Vluyn 1999; Michaela Bauks et Christophe Nihan (éd.), *Manuel d'exégèse de l'Ancien Testament*, Genève 2008.

² Walter Wink, *Bibelauslegung als Interaktion: über die Grenzen historisch-kritischer Methode* (Übers.: Manfred Gronwald), Stuttgart 1976; Helmut Riedlinger (Hrsg.), *Die historisch-kritische Methode und die heutige Suche nach einem lebendigen Verständnis der Bibel*, München 1985.

Cartea Iosua ne-a parvenit în două versiuni sau tradiții: cartea Iosua a Septuagintei (LXX) și cartea Iosua a Textului Masoretic al Bibliei (Biblia ebraică, în tradiția și uzul comunității iudaice, TM).

În amândouă tradițiile textuale amintite, cartea Iosua este așezată îndată după Pentateuh sau după Tora, fiind așadar, în LXX prima dintre *Cărțile istorice*, iar în TM prima dintre cărțile *Profeților anteriori*.³

Cartea Iosua descrie două evenimente fundamentale sau formative din trecutul poporului Israel: cucerirea țării Canaanului de către israeliții veniți din Egipt și împărțirea țării între triburile constitutive ale poporului.

Cartea se împarte, conform celor două teme de bază, în două părți majore: Ios 1–12 (Cartea Războaielor) și Ios 13–22,8 (Cartea Hărăzirilor), urmate de câteva adaosuri (Ios 22,9–33: *Altarul ilegal*; Ios 23: *Cuvântarea de despărțire a lui Iosua* și Ios 24: *Încheierea unui Legământ de fidelitate față de YHWH la Șechem*).

Textul și istoria cărții.

După cum s-a amintit, cartea Iosua ne-a parvenit prin două tradiții textuale: LXX și TM. Între cele două versiuni ale cărții există diferențe, care nu pot fi trecute cu vederea de studiile biblice. Cartea Iosua a TM este cu aproximativ 5% mai lungă decât varianta cunoscută din LXX, în vreme ce anumite capitole ale LXX conțin fragmente care lipsesc cu desăvârșire din TM. Bibliștii au încercat să ofere soluții acestei probleme, mergând de la a socoti TM drept text „autentic”, respectiv pe cel al LXX o parafrazare a celui ebraic și de aici de o importanță minoră, până la a socoti LXX drept text „original”, respectiv pe cel ebraic a fi o prelucrare a textului „inspirat”, reflectat de LXX. Trebuie menționat că până la jumătatea secolului al 20-lea, cercetarea biblică nu avea în posesie manuscrise mai vechi de secolul 4 al erei creștine pentru LXX și de sec. 11 al erei creștine pentru TM. Recentele descoperiri de manuscrise de la Marea Moartă și din deșertul Iudeii au scos la iveală manuscrise ale Scripturii din perioada secolelor 3-1 a. și p. Ch., printre care mai multe fragmente de suluri ale cărții Iosua (4QJosh^a, 4Qjosh^b și 4QpaleoParaJosh). Analiza acestor fragmente a dus la următoarele rezultate: în anumite puncte, versiunile amintite (Q) se apropie de TM, în alte puncte de LXX, sau diferă în ansamblul lor, sub o formă sau alta, de amândouă tradițiile textuale. Sulurile de la Marea Moartă reflectă o circulație în paralel a mai multor versiuni ale cărții fapt care indică redactările multiple prin care aceasta a trecut, chiar în secolele de dinaintea erei creștine. În ceea ce privește LXX, se poate afirma faptul că aceasta reprezintă traducerea în limba greacă a uneia dintre cele mai răspândite versiuni ale cărții, care, ulterior traducerii, a continuat să fie supusă unor acțiuni redacționale. Astfel, rezultatele analizei textuale a cărții Iosua indică faptul că textul *clasic* al cărții este rezultatul unui îndelungat proces redacțional, încheiat cândva după începutul erei creștine.⁴ Odată „canonizat” și răspândit, textul final (*textus receptus*) a eliminat din uzul comunităților variantele anterioare ale cărții. Comunitățile creștine au continuat să folosească textul LXX, care, după cum s-a subliniat, reflectă *una* din tradițiile textuale aflate în uzul comunităților iudaice înaintea erei creștine. Astfel stând lucrurile, teologia biblică este pusă în fața nevoii de a renunța la categorii operaționale precum

³ Pentru detalii vezi: Mihai V. Vladimirescu, *O istorie a Bibliei Ebraice*, Polirom 2006, precum și *Istoria Canonului creștin și Iudaic din Manualul de studiu al Vechiului Testament*.

⁴ Redactarea finală a TM se încheie cândva în sec. VIII p.Ch., când masoreții (cărturarii iudei) adaugă textului sistemul vocalic actual (Vezi: M. V. Vladimirescu, op.cit., 98–112).

„textul original” al unei cărți biblice. Dacă a existat cândva un „text original” al cărții Iosua, acesta s-a pierdut în cursul etapelor (re)redactărilor succesive ale cărții, mesajul acestuia fiind (re)adaptat la mereu noua formă a textului. Imaginea idealizată a unui text biblic scris de un singur autor inspirat și păstrat neschimbat până astăzi reprezintă un fapt care nu se armonizează cu rezultatele ultimelor cercetări biblice. Atât scrierea cât și inspirația textului biblic trebuie privite mai degrabă ca un proces dinamic *îndelungat*, colectiv, încheiat odată cu „consacrarea” textelor biblice, fenomen cunoscut îndeobște sub denumirea de „canonizarea textului”.

Dacă părerile tradiționale ale iudaismului și creștinismului văd în Iosua pe autorul cărții care-i poartă numele (cu unele mici excepții), cercetările biblice arată că faptul acesta este puțin probabil. În majoritatea ei, cartea reflectă relități istorice, religioase și lingvistice caracteristice unei epoci cu mult mai târziu decât cea presupusă de evenimentele descrise de carte. Totuși, cercetarea nu poate stabili cu precizie nici cine este autorul cărții, sau de câți autori este vorba. Singurele certitudini constau în faptul că textul actual al cărții este rezultatul unui *îndelungat proces de redactare*, la începutul căruia mai multe surse au fuzionat pentru a realiza un complex literar care ar putea fi intitulat *Proto-Iosua*. La baza acestui text stau conflictele social-etnice dintre triburile israelite și populația canaanită din centrul Palestinei, realități interpretate de text ca războaie de cucerire purtate la porunca și sub protecția lui YHWH, Dumnezeu israeliților. Nu este exclus ca acest nucleu al cărții să preceadă, sub o formă sau alta, perioada regală israelită, însă în sprijinul acestei teze nu poate fi adus nici un argument viabil. Cert este faptul că în perioada regală, cartea a cunoscut o dezvoltare decisivă, înaintea exilului babilonian sau în secolele următoare acestuia ajungând să aibă mai mult sau mai puțin forma actuală: Prima parte, *Cartea Războaielor*, având în centru motivul trecerii miraculoase a Iordanului, precum și pe cel al războaielor de cucerire și partea a doua, *Cartea Hărăzirilor*, cu o listă a împărțirii țării între triburile israelite. Complexul literar rezultat a fost pus în întregime sub numele lui Iosua, personajul principal și eroul *Cărții Războaielor* iar etapele redacționale succesive au căutat atât să armonizeze, cât și să actualizeze cartea în ansamblul ei. Așa se face că începând cu secolul al III-lea a.Ch. sunt atestate diferite versiuni ebraice ale cărții, dintre care unele dovedesc similitudini cu ceea ce reprezintă versiunea grecească a cărții Iosua (LXX). Textul ebraic actual al cărții Iosua (TM) nu reprezintă decât rezultatul mai multor etape redacționale prin care una dintre aceste tradiții textuale a continuat să treacă în interiorul comunităților iudaice de credință, până la consacrarea absolută, („canonizarea” textului) fenomen care trebuie căutat în sânul iudaismului rabinic în cursul primelor secole ale erei creștine.

Cartea Iosua și arheologia biblică

O constantă în discuțiile pe tema cărții Iosua este reprezentată de raportul informațiilor cărții cu rezultatele cercetărilor arheologiei biblice. Cercetările arheologice științifice au început în Palestina la începutul secolului al 19-lea și au fost însuflețite de dorința bibliștilor de a armoniza textul biblic cu datele științei moderne.⁵ Ultimile evaluări ale rezultatelor arheologice pot fi însumate în felul următor: sit-urile arheologice identificate cu principalele orașe amintite în prima parte a cărții Iosua (Ierohon, Ai, Bet-El, Lachiș) prezintă, într-adevăr, urme de distrugere, care preced, însă, cu mult timp, perioada pe care o presupune cartea

⁵ I. Finkelstein, *The Archaeology of the Israelite Settlement*, Jerusalem 1988.

Iosua,⁶ distrugerea acestor cetăți de către triburile isrelite neputând fi susținută cu argumente convingătoare. În aceeași măsură, este imposibil de stabilit cum și în ce condiții aceste cetăți au fost distruse.⁷ Totuși, rezultatele cercetărilor arheologice constată o transformare radicală a societății canaanite la cumpăna dintre epoca bronzului târziu și epoca fierului (sfârșitul mileniului al 2-lea și începutul mileniului 1 a.Ch.)⁸ perioadă care coincide cu creșterea rolului grupului israelit, atestat în zona Canaanului cu două secole înainte de acest moment de către descrierea unui campanii militare conduse de faraonul Merneptah în Canaan.⁹ Dacă cercetările arheologice nu atestă evenimentele descrise de cartea Iosua, o nouă și, aparent insurmontabilă problemă își face loc în atenția cercetătorilor: cum și în ce condiții au apărut și s-au dezvoltat israeliții în Canaan? Roland de Vaux denumea această aspect „le problème le plus difficile de toute l’histoire d’Israël.”¹⁰

Când și în ce condiții s-a dezvoltat poporul israelit în Canaan, rămâne o temă pentru cercetările viitoare. Cert este faptul că acesta nu a cucerit, la un moment dat și sub conducerea unui singur lider, întreaga țară, distrugând întreaga populație canaanită, fapt confirmat, de altfel, și de alte cărți biblice, dintre care cea mai importantă este cartea *Judecători*.¹¹ Aceasta descrie un proces deosebit de lung și anevoios de cucerire, în care coabitarea dintre triburile isrelite și canaaniti se întinde pe o perioadă de mai multe secole. Nu este imposibil, de altfel, ca textul cărții Iosua să fi însumat diferite tradiții locale crescute în jurul unor evenimente conflictuale dintre diferitele grupuri etnice ale Canaanului, evenimente care au însoțit procesul de naștere și de consolidare a noii națiuni, Israelul, desfășurat pe parcursul a mai multor secole.¹²

Istoricitatea cărții

Comunitățile religioase creștină și iudaică au susținut întotdeauna istoricitatea cărții Iosua. Cu alte cuvinte, pentru acestea, cartea Iosua nu reprezintă o descriere simbolică, o parabolă, sau o poveste, ci fapte „istorice” reale, constitutive istoriei poporului israelit, respectiv istoriei mântuirii. Cum s-a amintit mai sus, cercetările istorice, arheologice sau filologice ale ultimelor decenii, însă, au început să pună tot mai mult la îndoială istoricitatea evenimentelor

⁶ O. Bar-Yosef, “The Walls of Jericho. An Alternative Interpretation,” *CA* 27 (1986), 347–351; P. Bienkowski, “Jericho was Destroyed in the Middle Bronze Age, Not the Late Bronze Age,” *BAR* 16,5 (1990), 45–46,69; J. Briend, “La conquête de Ai,” *BTS* 151 (1973), 16–17; “Bethel et Bet-Awen,” *Salm.* 28 (1981), 65–70; “Archéologie palestinienne et AT,” *RICP* 2 (1982), 3–10; M.D. Coogan, “Archaeology and Biblical Studies. The Book of Joshua,” în: Propp, W.H., Halpern, B., Freedman, D.N. (eds.), *The Hebrew Bible and Its Interpreters*, Winona Lake 1990, 19–32; H.J. Franken, “Tell es Sultan and Old Testament Jericho,” *OTS* 14 (1964), 189–200; V. Fritz, “The Israelite ‘Conquest’ in the Light of Recent Excavations at Khirbet el-Meshash,” *BASOR* 241 (1981), 161–173; J. Heller, “Die Mauern von Jericho,” *CV* 12 (1969), 203–216; R.S. Hess, “Early Israel in Canaan. A survey of Recent Evidence and Interpretation,” *PEQ* 126 (1993), 125–142; A.S. Kaufman, “The Date of Jericho’s Destruction – Archaeologically and Biblically,” *BAR* 16,5 (1990),73; J.A. Soggin, “The Conquest of Jericho through Battle. Note on a Lost Biblical Tradition,” *ErIs* 16 (1982), 215–217; Y. Yadin, “Is the Biblical Account of the Israelite Conquest of Canaan Historically Reliable?,” *BAR* 8 (1982), 16–23; “The Conquest of Canaan in the Book of Joshua. Military and Archaeological Aspects,” *Dor* 13 (1984–1985), 141–150 (ebr.).

⁷ R.D. Nelson, *Joshua*, 3.

⁸ D. Merling, *The Book of Joshua: Its Theme and Role in Archaeological Discussions*, Berrien Springs, Michigan 1996, 8–11.

⁹ Ahlström, G.W./Edelmann, D., “Merneptah’s Israel,” *JNES* 44 (1985), 59–61.

¹⁰ R. de Vaux, *Histoire ancienne d’Israël. Dès origines à l’installation en Canaan*, Paris 1971, 443.

¹¹ Strange, J., “The Transition from the Bronze Age to the Iron Age in the Eastern Mediterranean and the Emergence of the Israelite State,” *SJOT* 1 (1987), 1–19.

¹² H. Engel, “Grundlinien neuerer Hypothesen über die Entstehung und Gestalt der vorstaatlichen israelitischen Stammesgesellschaft,” *BiKi* 38 (1983), 50–53.

în discuție. Argumentele acestor rezerve sunt oferite de tablouri din ce în ce mai bine conturate ale istoriei Canaanului și a Egiptului, de rezultatele cercetărilor arheologice din ultimul secol, precum și din analizele amănunțite ale compoziției cărții. La aceasta se adaugă, după cum s-a afirmat mai sus, atât certitudinea procesului foarte prelungit de redactare a textului cărții precum și analiza cărții Iosua în contextul celorlalte cărți biblice.¹³

În ciuda acestui fapt, unii cercetători biblici refuză încă, în parte sau în totalitate, rezultatele acestor cercetări, încercând să susțină istoricitatea absolută a cărții Iosua. Motivul acestui refuz este lesne de înțeles: apărarea cu orice preț a caracterului inspirat al cărții Iosua.

Istoricitatea cărții Iosua reprezintă un punct sensibil în exegeza biblică ortodoxă, îndeosebi datorită strânsei legături care se face între „istoricitate” și „inspirație”. Așa cum am afirmat mai înainte, rațiunea apărării istoricității absolute a cărții Iosua reprezintă un alt aspect al apărării, de fapt, a caracterului inspirat al cărții, un fapt care merită să fie readus în discuție. Întrebarea este dacă istoricitatea absolută a unei cărți biblice, așa cum se percepe astăzi conceptul de istoricitate, reprezintă o condiție *sine-qua-non* a principiului „inspirației divine”. Numeroase evenimente din Scripturi nu pot fi dovedite a fi istorice sau neistorice. De pildă, nu se poate dovedi sub nici o formă dacă Adam și Eva au fost persoane istorice, și totuși, nimeni nu se îndoiește asupra caracterului inspirat al relatărilor din cartea Facerii. De altfel, dat fiind mesajul clar și puternic al textului, este secundar, dacă evenimentele s-au întâmplat aidoma în „istorie,” așa cum se înțelege astăzi conceptul acesta sau nu. Același lucru ar putea fi spus și despre alte texte biblice, cum ar fi *Iov* sau *Iona*, fără să mai amintim parabolele biblice, care nu sunt considerate istorice, însă fără îndoială inspirate. Cărțile biblice sunt circumscrise, fără îndoială, limitărilor unor perioade istorice, precum și celor ale unei anumite sau mai bine spus ale unor anumite culturi. Rezultatele cercetărilor istorico-critice ne-au pus în posesia a nenumărate informații privitor la aceste culturi, printre care și a celor care privesc „istoriografia” sau conceptul de „istorie” și „istoriografie” a acestor culturi. Fără îndoială, cartea Iosua a fost scrisă ca *mărturie istorică* a unei perioade esențiale din istoria poporului israelit. Însă, a transfera conceptul modern de istorie sau istoriografie asupra mentăților culturilor puse în discuție poate reprezenta un fapt ilegal. Rezultatele cercetărilor moderne de istoriografie atrag atenția asupra modului diferit de *percepție istorică* în culturile Orientului antic.¹⁴ Însumat, se poate afirma că pentru acestea, nu corespundeți dintre istoriografie și desfășurarea evenimentelor în sine este importantă, ci interpretarea pe care „istoriografia” o dă unui eveniment.¹⁵ Comunitatea științifică se află astăzi în posesia mai multor texte „istoriografice” antice, ale căror „istoricitate”, însă, cu greu poate fi susținută, dacă nu chiar infirmată. Dintre caracteristicile istoriografiei antice amintim folosirea deliberată a exagerării precum și a subordonării acesteia unei anumite ideologii. Istoriografia antică nu reprezintă o realitate care se dorea independentă și obiectivă, așa cum se cere istoriografiei de la iluminism încoace.¹⁶ Așa stând lucrurile, istoricitatea cărții Iosua trebuie reabordată într-un asemenea context, anume cel al conceptului antic de istorie și istoriografie,

¹³ Pentru acest din urmă argument, a se vedea o comparație a cărții Iosua cu cartea Judecătorilor, care descrie evenimente ulterioare timpului presupus de cartea Iosua și care, în ansamblul lor, contrazic descrierile cărții Iosua.

¹⁴ I. Finkelstein, N.A. Silberman, *Keine Posaunen vor Jericho: die archäologische Wahrheit über die Bibel*, München 2003, 217–222

¹⁵ Volker Ladenthin, „Betrachtungen zur antiken Geschichtsschreibung,” *Geschichte in Wissenschaft und Unterricht* 36 (1985), 737–760, 739–741;

¹⁶ Vezi: Christian Simon, *Historiographie. Eine Einführung*, Stuttgart 1996;

importanța și mesajul, precum și inspirația cărții fiind discutate independent de istoricitatea acestora, cu atât mai puțin plecând de la conceptul modern de istorie.

Problema violenței

Strâns legată de problema istoricității cărții Iosua este legitimitatea violenței în numele lui Dumnezeu, presupusă de cartea Iosua. Aceasta se manifestă în realitatea războiului de cucerire a țării, precum și în campania de ucidere în masă a canaaniților, amândouă executate la porunca lui Dumnezeu. Violenta în numele lui Dumnezeu a stânjenit generații de-a rândul, atât pe cititorii și comentatorii iudei, cât și pe cei aparținând Bisericii creștine. Comentatorii creștini au folosit vis-à-vis de aceste texte interpretarea tipologică și alegorică, identificând, în general, pe locuitorii canaaniți ai țării cu dușmanii spirituali ai poporului lui Dumnezeu: patimile și păcatele poporului, pe care acesta este chemat să le nimicească. Acest fapt se lasă bine armonizat cu ansamblul revelației, atât din punct de vedere creștin, cât și iudaic, însă, ce se întâmplă cu nivelul literal al textului? Aceasta cu atât mai mult, cu cât nici Părinții Bisericii și nici Rabinii nu au negat nivelul literal-narativ al textului biblic. Înțelepții Talmudului au căutat mai multe justificări pentru acțiunile lui Dumnezeu/Iosua împotriva locuitorilor canaaniți ai țării, dintre care cea de căpetenie este josiția morală a canaaniților, respectiv idolatria acestora. Dumnezeu a hotărât moartea canaaniților nu pentru simplu fapt că aceștia erau locuitorii de fapt ai țării, pe care Dumnezeu a hotărât s-o dăruiască poporului său, ci pentru că aceștia slujeau idolilor, dedându-se la fapte abominabile din punct de vedere moral. Fără a intra în amănuntele unei astfel de dialectici, ne vom limita la a sublinia că nici una din „explicațiile tradiționale” nu explică satisfăcător tema problematizată. Poate Dumnezeu fi autorul unor astfel de „crime” împotriva propriei sale creații? Trebuie subliniat faptul că cititorul modern, spre deosebire de omul antic, pornește de la o viziune holistic-universalistă, atât a religiosului, cât și a creației. Dumnezeul evreilor este pentru omul modern Dumnezeu-Creatorul lumii, prin urmare și al canaaniților, iar situarea lor în afara revelației mozaice nu justifică învinuirile religios-morale aduse acestora. Așa cum s-a subliniat până acum, „neistoricitatea” evenimentelor problematizate se impune din nou în prim-plan. Aceasta, subliniem, cu atât mai mult cu cât nici cartea Judecători și nici cărțile Regilor nu conosc „motivul” decimării populației canaanite. Mai mult decât atât, cărțile amintite descriu o conviețuire seculară dintre israeliți și canaaniți, tulburată adeseori de conflicte sângeroase, care dispare, însă, în perioada regală prin asimilarea grupurilor etnice canaanite de către noua societate israelită. Și totuși, în fața acestor evidențe, cum s-a născut și cum trebuie abordat motivul decimării canaaniților la porunca lui Dumnezeu? O înțelegere apriată a acestui punct este cu atât mai stringentă, cu cât cartea Iosua a fost și este adeseori luată ca model în anumite contexte, oferind o justificare „metaistorică” pentru abuzuri și crime împotriva anumitor grupări etnice sau religioase. Astfel, puritani englezi debarcați în pe atunci recent descoperita Americă au decimat populațiile autohtone după modelul cărții Iosua, văzând în pământul nou descoperit un Pământ al Făgăduinței dat lor de către Dumnezeu¹⁷ iar sioniștii întorși în Palestina secolului trecut stăruie încă în a (re)cuceri Țara Făgăduinței de la neo-canaaniții

¹⁷ A. Johnson, “The Bible and War in America. An Historical Survey,” *JETS* 28.2 (1985), 169–181.

palestinieni, cu care adeseori se procedează, la îndemnul a numeroși lideri religioși, după modelul dat de către Dumnezeu și Iosua.¹⁸

În fața acestor realități se ridică întrebarea dacă este într-adevăr nevoie ca exegeza biblică ortodoxă să considere descrierile oferite de cartea Iosua ca reprezentând evenimente istorice, conform înțelegerii moderne a conceptului de istoriografie.

În ceea ce privește nivelul literal al cărții Iosua, evenimentele descrise de carte trebuie evaluate în mod pozitiv ca parte a unui discurs formativ, programatic, atât al monoteismului biblic, cât și al istoriei poporului Israel, înțeleasă ca istorie a mântuirii, în defavoarea unei istoricizări, pe care numeroși autori încearcă, uneori zadarnic, să o armonizeze atât cu alte date ale Sfintei Scripturi, cât și cu rezultatele cercetărilor moderne. Caracterul războinic și acțiunile violente ale lui Dumnezeu trebuie analizate și înțelese în contextul în care cartea Iosua își primește conturul, anume în contextul asaltului violent al puterilor semitice de răsărit asupra regatelor israelite.¹⁹ Astfel, în fața ideologiei războinic-religioase a asiro-babilonienilor, israeliții dau naștere unui monument literar, care să sublinieze, *în acest context*, fidelitatea lui Dumnezeu față de promisiunile făcute. Dumnezeu a luptat în istorie pentru poporul său și l-a ferit de puterile nimicitoare nimicindu-le pe ele însele. Aceast monument literar trebuia să susțină și să întărească convingerea protecției divine, care, într-un context pe deplin războinic, preia motive literare din lumea războiului și le proiectează atât asupra zeului național, cât și a trecutului „glorios” al poporului. Cartea Iosua, cu miracolele, „războiul sfânt” și violența sa reprezintă, subliniem, într-un context în care războiul și decimarea sunt amenințări cotidiene, o garanție a protecției divine și a supraviețuirii.

Cartea Iosua nu transmite, așadar, informații istorice, ci un mesaj teologic: Dumnezeu oferă oamenilor protecție și garanția unei vieți împlinite, iar condiția îndeplinirii acestora este fidelitatea absolută față de Legământul încheiat cu El.

---

¹⁸ Vezi: Nur Masalha, “Reading the Bible with the Eyes of the Canaanites: Neo-Zionism, Political Theology and the Land Traditions of the Bible (1967 to Gaza 2009)”, *Holy Land Studies*, 8.1 (2009), 55–108; Ianan Pappé, *The Ethnic Cleansing of Palestine*, Oxford 2007.

¹⁹ Este vorba despre distrugerea regatului de nord de către asirieni și a celui de sud de către neo-babilonieni, care, la rândul lor, își justifică acțiunile militare ca fiind executate la porunca zeilor naționali. Vezi: Th. Römer, *Dieu obscur: le sexe, la cruauté et la violence dans l’Ancien Testament*, Genève 1996.

Cuprins

Cuprins.....	1
Cuvânt înainte.....	6
I. Studiu introductiv.....	9
I.1. Conținutul cărții Iosua.....	10
I.2. Locul cărții Iosua în Biblie.....	12
I.2.1 Teoria Hexateuhului.....	12
I.2.2. Teoria Istoriei Deuteronomiste.....	14
I.2.3. Independența cărții Iosua.....	16
I.3. Formă și redactare.....	17
I.3.1 Limba cărții.....	17
I.3.2 Textul cărții Iosua. Variante textuale: LXX, TM, Q.....	18
Septuaginta.....	19
Vulgata.....	23
TM.....	23
Q(umran).....	24
I.3.3. „Geneza” cărții Iosua.....	26
I.4. Personalitatea lui Iosua.....	30
I.5. Teologia cărții Iosua.....	35
I.6. Problema războiului „sfânt” și a violenței în cartea Iosua.....	37
I.7. Afierosirea de lucruri și persoane în cartea Iosua.....	40
I.8. Cartea Iosua în lumina cercetărilor arheologice actuale.....	43
I.9. Istoricitatea cărții Iosua.....	46
I.10. Cartea Iosua și problema inspirației divine.....	48
I.11. Cartea Iosua în actualitate.....	50
II. Traducere și Comentariu.....	52
Cartea Războaielor (Ios 1 – 12).....	52
Capitolul 1: Iosua, Conducătorul poporului.....	53
1. Traducere.....	53
2. Analiză textuală.....	55

3. Descriere generală.....	56
4. Exegeză textuală	57
Capitolul 2: Iscoade în Ierihon	70
1. Traducere	70
2. Analiză textuală:	73
3. Descriere generală.....	74
3. Exegeză textuală	75
Rahav în Cărțile Sfintei Scripturi și în Tradiție	81
Capitolul 3: Trecerea Iordanului	84
1. Traducere	84
2. Analiză textuală	86
3. Descriere generală.....	87
4. Exegeză textuală	88
Capitolul 4: Ce înseamnă pietrele acestea pentru voi?	98
1. Traducere	98
2. Analiză textuală	101
3. Descriere generală.....	102
4. Exegeză textuală	103
Capitolul 5: Acțiuni cultice. Teofania din fața Ierihonului	113
1. Traducere	113
2. Analiză textuală	115
3. Descriere generală.....	116
4. Exegeză textuală	116
Capitolul 6: Căderea Ierihonului	124
1. Traducere	124
2. Analiză textuală	127
3. Descriere generală.....	128
4. Exegeză textuală	129
Capitolul 7: Păcatul și pedeapsa lui Akhan	139
1. Traducere	139
2. Analiză textuală:	143
3. Descriere generală.....	144
4. Exegeză textuală	144
Capitolul 8: Cucerirea cetății Ai	153
1. Traducere	153
2. Analiză textuală:	157

3. Descriere generală.....	159
4. Exegeză textuală	159
Capitolul 9: Înțelepciunea Ghibeonitilor.....	169
1. Traducere	169
2. Analiză textuală:	172
3. Descriere generală.....	173
4. Exegeză textuală	173
Capitolul 10: Cucerirea sudului Canaanului	181
1. Traducere	181
2. Analiză textuală	187
3. Descriere generală.....	187
4. Exegeză textuală	188
Capitolul 11: Desăvârșirea cuceririi	197
1. Traducere	197
2. Analiză textuală:	200
3. Descriere generală.....	200
4. Exegeză textuală	201
Capitolul 12: Regii învinși de Iosua	208
1. Traducere	208
2. Analiză textuală	210
3. Descriere generală.....	210
4. Exegeză textuală	211
Cartea Moștenirilor (13 – 21)	220
Capitolul 13: Transiordania.....	221
1. Traducere	221
2. Analiză textuală	225
3. Descriere generală.....	225
4. Exegeză textuală	226
Capitolul 14: Calev ben Yefune	234
1. Traducere	234
2. Analiză textuală	236
3. Descriere generală.....	236
4. Exegeză textuală	237
Capitolul 15: Teritoriul lui Iuda	242
1. Traducere	242
2. Analiză textuală:	248

3. Descriere generală.....	249
4. Exegeză textuală	249
Capitolul 16: Teritoriul lui Efraim.....	262
1. Traducere	262
2. Analiză textuală	263
3. Descriere generală.....	263
4. Exegeză textuală	264
Capitolul 17: Teritoriul lui Manase	267
1. Traducere	267
2. Analiză textuală	269
3. Descriere generală.....	270
4. Exegeză textuală	271
Capitolul 18: Teritoriul lui Beniamin	277
1. Traducere	277
2. Analiză textuală	280
3. Descriere generală.....	281
4. Exegeză textuală	281
Capitolul 19: Teritorii ale lui Simon, Zabulon, Issahar, Așer, Neftali și Dan.....	287
1. Traducere	287
2. Analiză textuală	291
3. Descriere generală.....	292
4. Exegeză textuală	292
Capitolul 20: Cetățile de refugiu	304
1. Traducere	304
2. Analiză textuală	305
3. Descriere generală: Cetățile de refugiu.....	305
4. Exegeză textuală	307
Capitolul 21: Cetățile leviților	310
1. Traducere	310
2. Analiză textuală	315
3. Descriere generală.....	315
Adaosuri (Ios 22 – 24)	322
Capitolul 22: Criză religioasă.....	323
1. Traducere	323
2. Analiză textuală	328
3. Descriere generală.....	329

4. Comentariu textual.....	329
Capitolul 23: Cuvântarea lui Iosua către popor: „Toate se vor împlini!”	336
1. Traducere	336
2. Analiză textuală	338
3. Descriere generală.....	338
4. Comentariu textual.....	340
Capitolul 24: Legământul din Șechem	343
1. Traducere	343
2. Analiză textuală	347
3. Descriere generală.....	348
4. Comentariu textual.....	349
Bibliografie:	357
Lista abrevierilor	378